

SPRAWOZDANIE Z GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI ZA LATA 2024-2025

Wstęp.

Zgodnie z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 z późn.zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii z 20.11.2023 r., znak: ZN.5120.9.22023.PS Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, został przyjęty uchwałą nr LX.467.2024 Rady Gminy Chrzastowice z dnia 7 lutego 2024 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2024– 2027 dla Gminy Chrzastowice.

Niniejsze sprawozdanie z realizacji „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2024 - 2025” stanowi wypełnienie prawnego obowiązku Wójta Gminy Chrzastowice wynikającego z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Program miał na celu, w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych nad opieką nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Stan ewidencyjny zabytków nieruchomych Gminy Chrzastowice.

Zgodnie z art. 22 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 z późn.zm), Wójt prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków w formie kart adresowych zabytków nieruchomych znajdujących się na jej terenie, która jest podstawą do sporządzenia Programu Opieki nad Zabytkami.

Gminna Ewidencja Zabytków została przyjęta zarządzeniem nr 779.2023 Wójta Gminy Chrzastowice z dnia 7 listopada 2023 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków https://www.prawomiejskowe.pl/UrządGminyChrzastowice/document/995107/Zarządzenie-779_2023

Znajduje się w niej 109 kart adresowych obiektów nieruchomych oraz 3 karty układu ruralistycznego i 58 kart zabytków archeologicznych.

Na terenie Gminy Chrzastowice znajdują się dwa obiekty wpisane do rejestru zabytków tj. budynek dawnego nadleśnictwa przy ul. Leśnej w Zbicku (2012/74 z 23.11.1974) oraz park dworski z aleją dojazdową w Zbicku (296/94 z 9.12.1994). Gmina nie jest właścicielem tych obiektów, w związku z tym nie ma możliwości bezpośredniego sprawowania opieki nad nimi.

Zgodnie z cyt. powyżej ustawą, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami.

Działania podjęte w zakresie realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami:

1. Renowacja i konserwacja ogrodzenia cmentarza w Suchym Borze.

W roku 2024 r. Gmina pozyskała środki z Samorządu Województwa Opolskiego w wysokości 50.000,00 zł. Koszt całkowity zadania wyniósł 114.305,13 zł. Środki własne gminy to 64.305,13 zł. Zakres prac obejmował:

- 1) rozbiórkę betonowych słupków i pól ogrodzenia,
- 2) naprawę żelbetowych cokołów,
- 3) naprawę słupków ceglanych ogrodzenia,
- 4) wymianę pól ażurowych ceglanych ogrodzenia.

W/w prace zostały wykonane od strony północnej (parkingu) i strony zachodniej (frontu cmentarza).

Źródło: zdjęcia własne. Ogrodzenie cmentarne w Suchym Borze.

2. Renowacja ogrodzenia cmentarnego w Chrzęstowicach.

Zakres prac obejmował m.in.: rozbiórkę starych i położenie nowych czap zbrojonych z betonu monolitycznego na przęsłach, rozbiórkę starych i ułożenie nowych przęseł, renowacji filarów – uzupełnienie ubytków cegieł i fug, rozbiórkę starych i położenie nowych fundamentów pod przęsła. Zadanie zostało sfinansowane ze środków własnych Gminy w wysokości 22.529,28 zł oraz środków z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości 173.460,00 zł. Łączny koszt inwestycji wyniósł 195.989,28 zł.

Źródło: zdjęcia własne. Ogrodzenie cmentarne w Chrzastowicach.

3. Przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich budynku plebanii kościoła Parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP” w Chrzastowicach.

Zakres robót obejmował m.in.: wymianę dachu i jego elementów wraz z odtworzeniem połąci dachowej, renowację kominów, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej ścian fundamentowych, izolacji termicznej fundamentów, wykonanie renowacji elewacji budynku z cegły i tynku, remont zadaszenia i schodów wraz z konstrukcją werandy oraz renowacją drzwi. Zadanie zostało sfinansowane ze środków własnych Parafii w wysokości 7.518,99 zł tj. 2%, oraz środków z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości 368.430,51 zł tj. 98%. Łączny koszt realizacji zadania: 375.949,50 zł.

Źródło: zdjęcia własne. Plebania kościoła Parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Chrzastowicach.

4. Wykonanie prac konserwatorskich przy kapliczce w Suchym Borze.

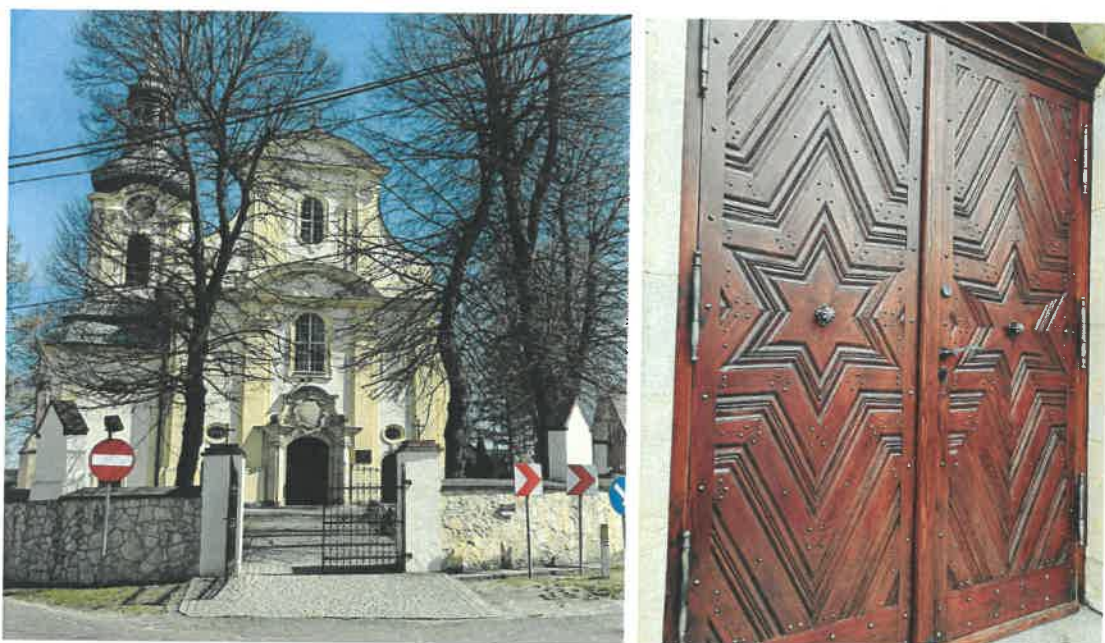
Zakres prac obejmował m.in.: wypionowanie kapliczki, usunięcie nawarstwień malarskich poprzez wstępne oczyszczenie wodą pod ciśnieniem lub parą wodną, mechaniczne doczyszczenie miejsc bardziej zanieczyszczonych, doczyszczenie ręczne miejsc pokrytych glonami i mchem, odpylenie, wypełnienie rys i spękań, malowanie powierzchni kapliczki, zabezpieczenie całej powierzchni środkiem do hydrofobizacji, oczyszczenie marmurowej płyty inskrypcyjnej, uczytlnienie napisu i rysunku ornamentu farbą do renowacji liter, impregnację płyty, wykonanie kopii obrazu Matki Boskiej i umieszczenie go w przeszklonej niszy górnego postumentu. Zadanie zostało sfinansowane ze środków własnych firmy ELM Design Sp. z o.o. Sp.K. w wysokości 959,40 zł tj. 2%, oraz środków z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości 47.010,60 zł tj. 98%. Łączny koszt realizacji zadania wyniósł 47.970,00 zł.

Źródło: zdjęcia własne. Kapliczka w Suchym Borze w Suchym Borze.

5. Renowacja drzwi w kościele parafialnym pw. Narodzenia NMP w Dębju.

Zakres prac obejmował m.in.: usunięcie warstw farby metodami mechanicznymi, wykonanie napraw stolarskich - wypełnienie ubytków i elementów zniszczonych, dorobienie brakujących ćwieków, zabezpieczenie drzwi przed grzybami, sinizną i szkodnikami drewna, pomalowanie oraz usunięcie nawarstwień farb z metalowych, mosiężnych okuć i pomalowanie lakierem bezbarwnym. Zadanie zostało sfinansowane ze środków własnych Parafii w wysokości 4.921,00 zł tj. 13,94%, oraz środków z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości 30.380,00 zł tj. 86,06%. Łączny koszt realizacji zadania: 35.301,00 zł.

Źródło: zdjęcia własne. Kościół parafialny pw. Narodzenia NMP w Dębciu.

6. Konserwacja i renowacja barokowego ołtarza głównego w kościele pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Lędzinach.

Zakres robót obejmował m.in.: oczyszczenie powierzchni obiektu z zabrudzeń, dezynfekcję, wykonanie odkrywek w celu ustalenia pierwotnej kolorystyki ołtarza, usunięcie przemalowań i wtórnych złoteń, wzmocnienie elementów drewnianych, rekonstrukcję brakujących elementów snycerki, uzupełnienie ubytków, scalenie kolorystyczne, wykonanie złoteń na poler i mat złotem i srebrem płatkowym, pokrycie obiektu werniksem, oczyszczenie obrazów wraz z montażem poszczególnych elementów ołtarza. Zadanie zostało sfinansowane ze środków własnych Parafii w wysokości 3.700,00 zł tj. 2 %, środków z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości 181.300,00 zł tj. 98 %. Łączny koszt realizacji zadania: 185.000,00 zł.

Źródło: zdjęcia własne. Ołtarz kościoła parafialnego w Lędzinach.

7. Renowacja cokołów elewacji kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP w Dębciu.

Zakres prac obejmował m.in.: rozbiórkę cokołów, obróbkę elementów uszkodzonych, wypełnienie ubytków, impregnację powierzchni, montaż cokołów, hydrofobizację. Zadanie zostało sfinansowane ze: środki własnych Parafii w wysokości **760,00 zł tj. 2%**, środków z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości **37.240,00 zł tj. 98 %**. Łączny koszt realizacji zadania: **38.000,00 zł**.

Źródło: zdjęcia własne. Elewacja kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP w Dębciu.

8. Remont dachu zabytkowej kaplicy dzwonnicy w Dańcu przy ul. Dąbrowickiej oraz wymiana drzwi i okna.

W 2024 roku Gmina Chrzastowice pozyskała środki na remont dachu kaplicy dzwonnicy w Dańcu w wysokości 10.944,00 zł w ramach dotacji celowej z budżetu Powiatu Opolskiego, wkład własny gminy to 22.921,16 zł. Koszt całkowity zadania 33.865,15 zł.

Zakres prac obejmował m.in.: wymianę blachy ocynkowanej, malowanej na blachę miedzianą w kolorze złotym, nabicie łupka naturalnego oraz renowację krzyża zwieńczającego dach kaplicy (wypiaszkowanie, pomalowanie proszkowo na kolor złoty).

Źródło: zdjęcia własne. Kaplica dzwonnica w Dańcu.

Dodatkowo w 2025 r. zostały wymienione okna i drzwi w kaplicy dzwonnicy w Dańcu przy ul. Dąbrowickiej (pomiędzy budynkami 2A i 4) na kwotę 6.236,10 zł ze środków własnych gminy.

Źródło: zdjęcia własne. Kapliczka dzwonnica w Dańcu.

9. Renowacja drzwi w kaplicy dzwonnicy w Dąbrowicach przy ul. Wiejskiej (pomiędzy budynkami 33 i 35).

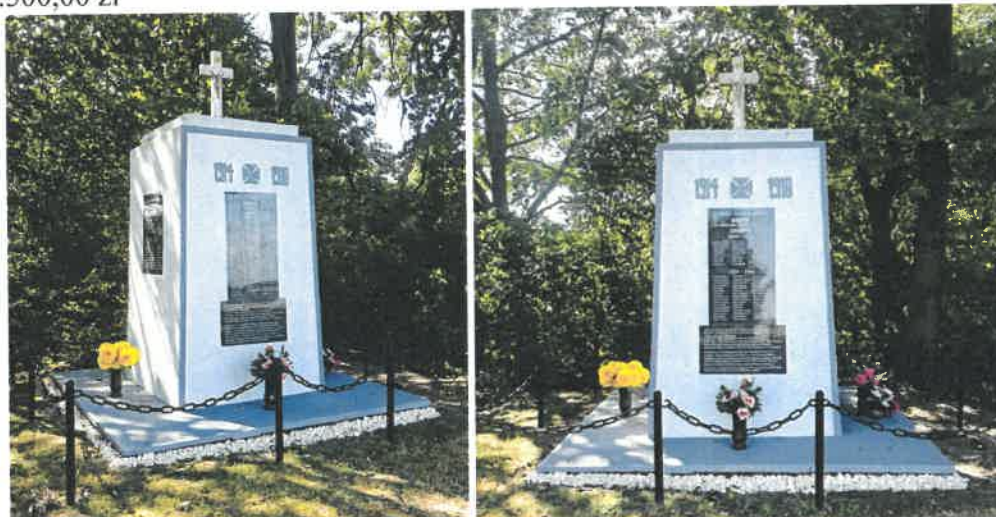
W 2025 r. zostały wykonane prace renowacyjne drzwi ze środków własnych gminy w wysokości 3.480,90 zł.

Źródło: zdjęcia własne. Kapliczka dzwonnica w Dąbrowicach.

10. Renowacja pomnika poległych w Dębju w ramach Funduszu Soleckiego wsi Dębje na 2025 rok.

W 2024 roku gmina przejęła grunt, na którym stoi pomnik. To umożliwiło realizację zadania z Funduszu Soleckiego na rok 2025 pn. „Prace renowacyjne oraz czyszczenie pomnika poległych w I Wojnie Światowej –” jakim było wyczyszczenie i prace renowacyjne pomnika poległych na kwotę 1.500,00 zł

Źródło: zdjęcia własne. Pomnik poległych w I Wojnie Światowej w Dębju.

11. Renowacja kapliczki w Falmirowicach.

W Falmirowicach, dzięki zaangażowaniu mieszkańców sołectwa, dofinansowaniu z budżetu gminy w wysokości 6 276,88 zł oraz darczyńcy krzyża - firmie Granit Piechota, odnowiono kapliczkę przy ul. Wiejskiej.

Źródło: zdjęcia własne. Kapliczka w Falmirowicach.

12. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.

W celu podtrzymania, promowania i popularyzowania tradycji kroszonkarstwa oraz opolskiego wzoru kroszonki, wpisanego na Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Gminna Biblioteka Publiczna w Chrzastowicach corocznie organizuje konkurs kroszonkarski.

Przedsięwzięcie to ma na celu nie tylko pielęgnowanie lokalnych tradycji, lecz także przekazywanie wiedzy o niematerialnym dziedzictwie kulturowym najmłodszym mieszkańcom Gminy Chrzastowice. W konkursie uczestniczą dzieci oraz młodzież uczęszczająca do szkół podstawowych na terenie Gminy, co sprzyja rozwijaniu zainteresowań artystycznych, kształtowaniu tożsamości regionalnej oraz budowaniu szacunku dla lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Kroszonki opolskie, zdobione techniką rytowniczą, niezmiennie wzbudzają zachwyt zarówno w kraju, jak i za granicą, stanowiąc jeden z najpiękniejszych przykładów ludowej sztuki zdobniczej regionu.

W październiku 2023 roku Grażyna Fila twórczyni ludowa osobiście prezentowała opolskie kroszonki podczas VIII Międzynarodowego Festiwalu Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego w Chengdu (prowincja Syczuan). Kroszonki trafiły również na wystawę do Kunming China International Travel Mart. Rok później, w 2024 roku, jej prace – za pośrednictwem Gminy Chrzastowice – można było oglądać na wystawie „Instant and Eternity – Chwila i Wieczność” w Muzeum Narodowym w Tianjin, poświęconej polskiej kulturze i sztuce bursztynniczej.

W 2025 roku kroszonki z Gminy Chrzastowice ponownie trafiły do Chin. Prezentowane były na wystawie „Wpatrzni w Czas” w Muzeum Narodowym Prowincji Henan, jednej z najważniejszych instytucji kultury w Chinach.

Źródło: zdjęcia własne.

W 2025 r. w Regionalnej Izbie Śląskiej im. Konrada Mientusa w Dańcu otwarta została wystawa kroszonek wykonanych przez mieszkańców Gminy Chrzastowice. Twórcynie podarowały swoje 3 kroszonki na wystawę.

Źródło: zdjęcia własne.

13. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W celu zapewnienia funkcjonowania Regionalnej Izby Śląskiej im. Konrada Mientusa podtrzymywane jest zatrudnienie opiekuna Izby. Opiekunem jest p. Klaudia Ponza, która udostępnia Izbę mającym chęć jej odwiedzenia, po telefonicznym uzgodnieniu terminu. Telefon kontaktowy dostępny jest na stronie internetowej Gminnej Bibliotek Publicznej w Chrzastowicach.

Podsumowanie

Przedstawione w niniejszym sprawozdaniu działania potwierdzają, że Gmina Chrzastowice konsekwentnie realizuje zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz promowania dziedzictwa kulturowego regionu. Podejmowane inicjatywy obejmowały zarówno przedsięwzięcia bezpośrednio wpływające na poprawę stanu zachowania obiektów zabytkowych, jak i działania o charakterze edukacyjnym, informacyjnym oraz promocyjnym, służące upowszechnianiu lokalnego dziedzictwa kulturowego i podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie potrzeby jego ochrony.

Realizacja założonych celów odbywała się w granicach dostępnych środków finansowych oraz z uwzględnieniem bieżących możliwości organizacyjnych Gminy. W zakresie ochrony i opieki nad zabytkami Gmina współpracuje z placówkami oświatowymi i kulturalnymi, stowarzyszeniami, organizacjami pozarządowymi oraz parafiami. Współpraca ta sprzyja skuteczniejszej ochronie dziedzictwa kulturowego oraz promocji jego wartości – zarówno materialnych, jak i niematerialnych – wśród mieszkańców i odbiorców zewnętrznych.

WÓJT
Florian Ciecior

